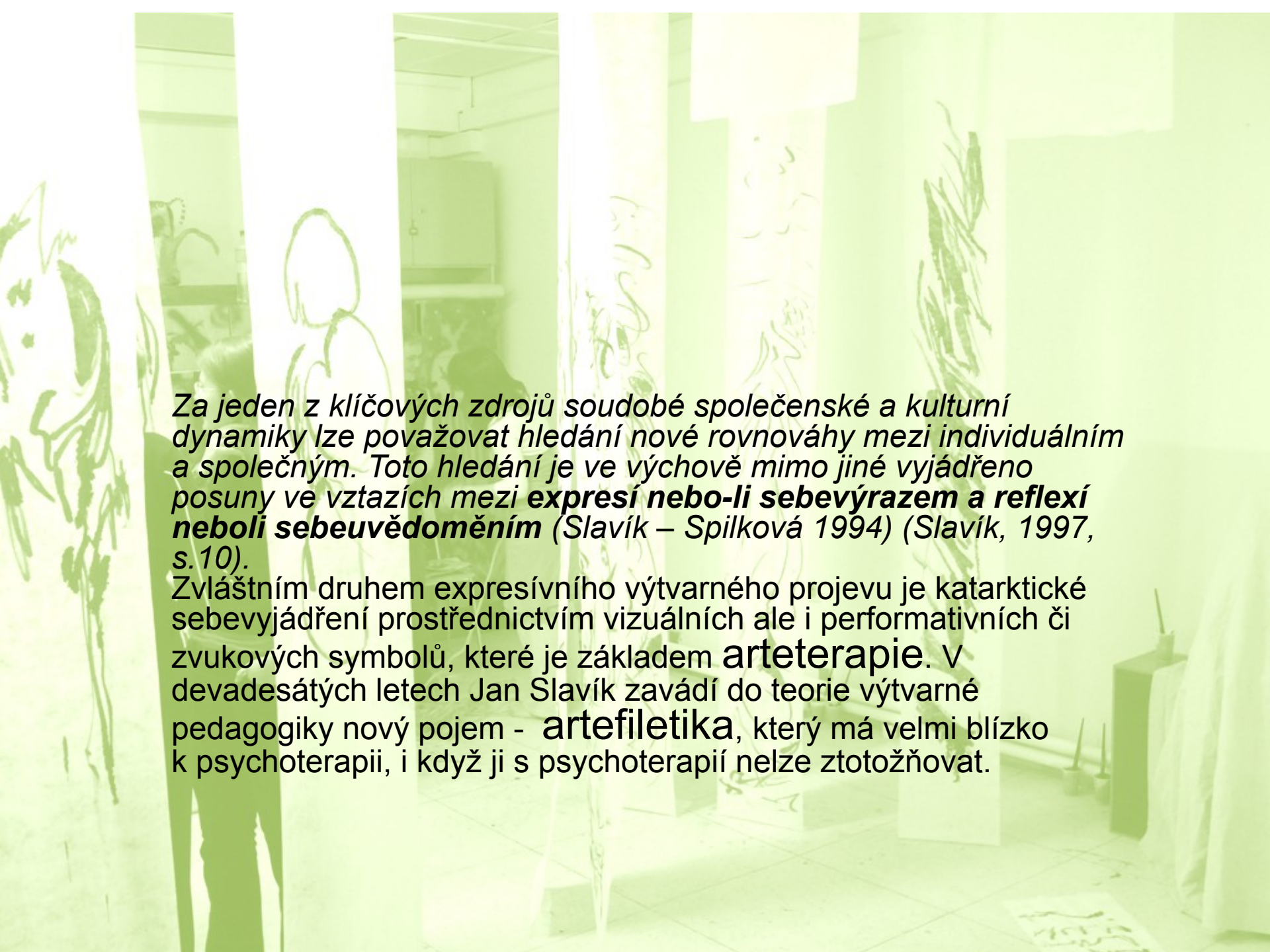

Arteterapie

Druhy arteterapie, kontexty, metody

*Za jeden z klíčových zdrojů soudobé společenské a kulturní dynamiky lze považovat hledání nové rovnováhy mezi individuálním a společným. Toto hledání je ve výchově mimo jiné vyjádřeno posuny ve vztazích mezi **expresí nebo-li sebevýrazem a reflexí neboli sebeuvědoměním** (Slavík – Spilková 1994) (Slavík, 1997, s.10).*

Zvláštním druhem expresivního výtvarného projevu je katartické sebevyjádření prostřednictvím vizuálních ale i performativních či zvukových symbolů, které je základem **arteterapie**. V devadesátých letech Jan Slavík zavádí do teorie výtvarné pedagogiky nový pojem - **artefiletika**, který má velmi blízko k psychoterapii, i když ji s psychoterapií nelze ztotožňovat.

Artefiletika

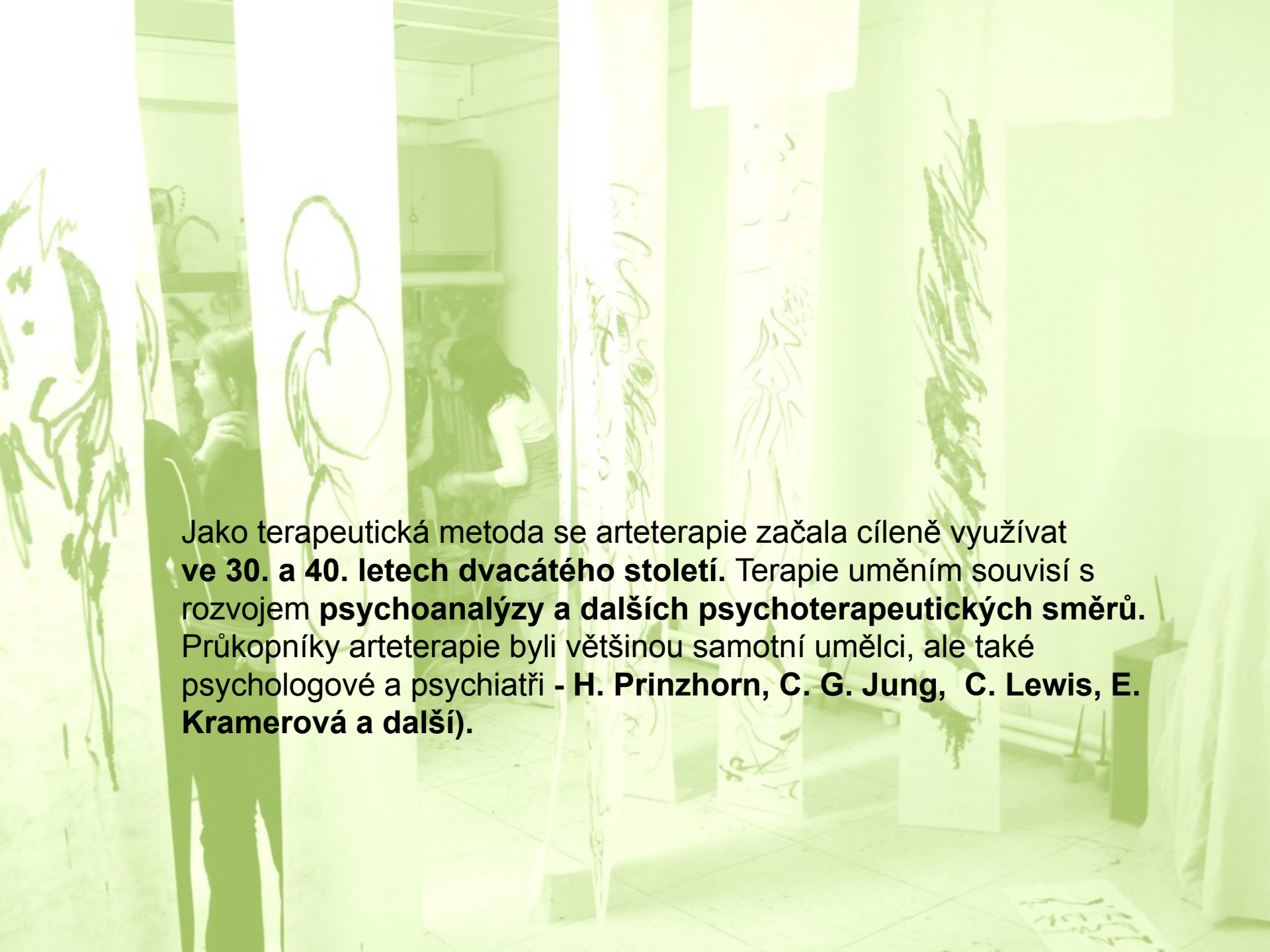
- **exprese (symbolická řeč) a reflexe (znaková řeč) a reflektivní dialog,**
- **zážitek a zážitková funkce (významová, konstruktivní, prožitková, expresivní),**
- **výrazová hra (artefiletická lekce)**
- **sociokognitivní konflikt (komparace, konfrontace, koncenzus)**

Arteterapie je léčebný postup, který využívá výtvarného projevu jako hlavního prostředku poznání a ovlivnění lidské psychiky a mezilidských vztahů. Můžeme ji klasifikovat jako formu psychoterapie, kdy prostřednictvím grafické, malířské a sochařské nebo jiné umělecké činnosti působí jako prostředek zlepšení stavu nemoci, sociální integrace a komunikace.

Arteterapie je slovo pocházející ze spojení latinského ARS = umění a řeckého TERAPE = léčení, léčba. Z hlediska doslovného překladu můžeme hovořit o arte-terapii, jako **o léčbě uměním**. Od dávných dob používají lidé prostředků uměleckého výtvarného vyjádření **k externalizaci svých psychických problémů a k navazování kontaktu se svým okolím**.
Prostředky: katarze, abrakce, desenzibilizace

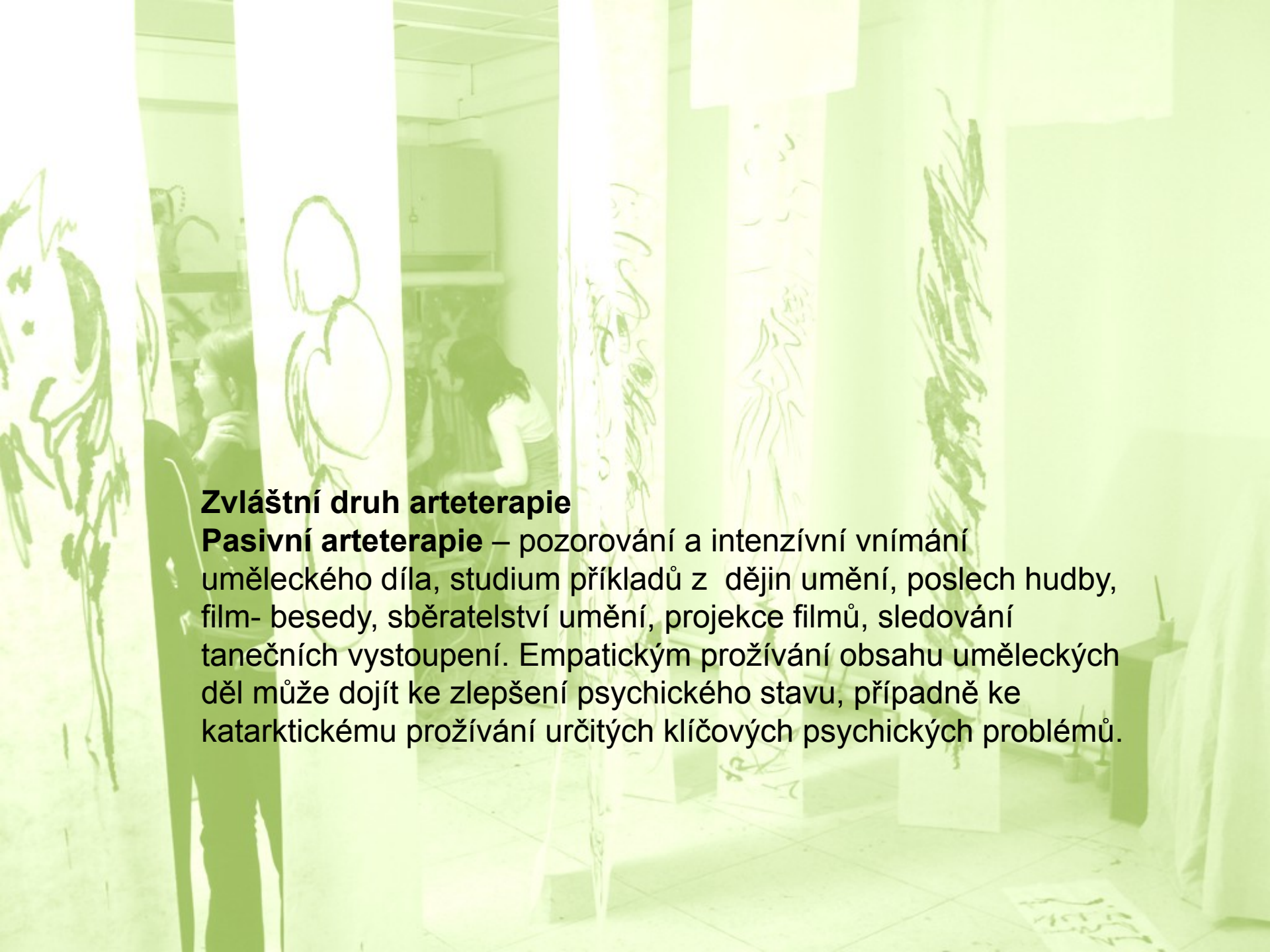

Jako terapeutická metoda se arteterapie začala cíleně využívat **ve 30. a 40. letech dvacátého století**. Terapie uměním souvisí s rozvojem **psychoanalýzy a dalších psychoterapeutických směrů**. Průkopníky arteterapie byli většinou samotní umělci, ale také psychologové a psychiatři - **H. Prinzhorn, C. G. Jung, C. Lewis, E. Kramerová a další**).

A photograph of an art studio with a light green tint. Several vertical scrolls of paper are hanging from the ceiling, each featuring abstract black ink drawings. In the background, a person is visible working at a table. The floor is tiled, and there are some art supplies on the floor in the lower right corner.

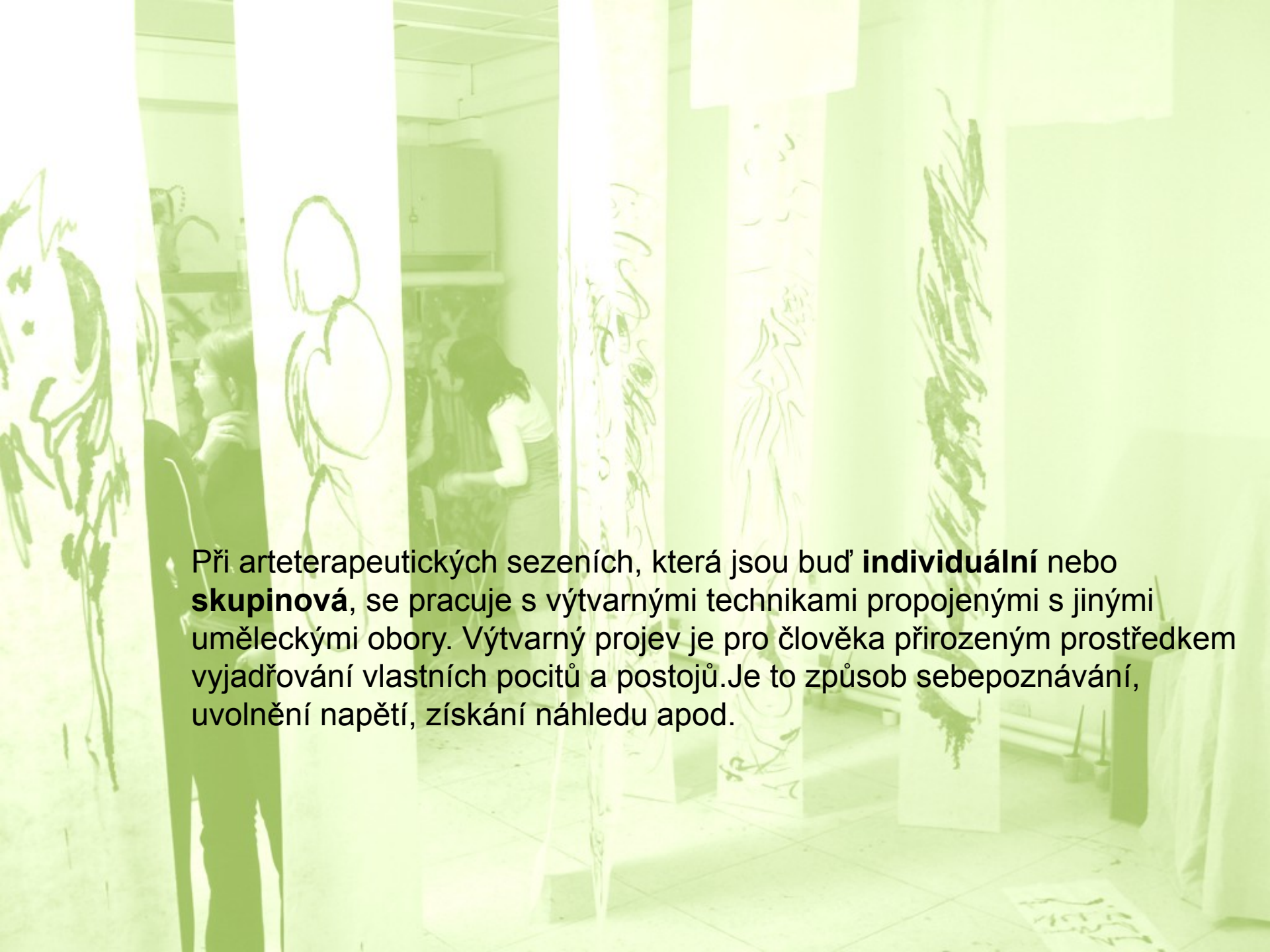
Obsah arteterapie

Výtvarná činnost v různých výtvarných disciplínách (kresba, grafika, malba, sochařství, keramika, textilní a kombinované techniky pracovní činnosti), pohybové projevy (divadlo, tanec, happening), v některých případech i interpretace výtvarného a hudebního díla.

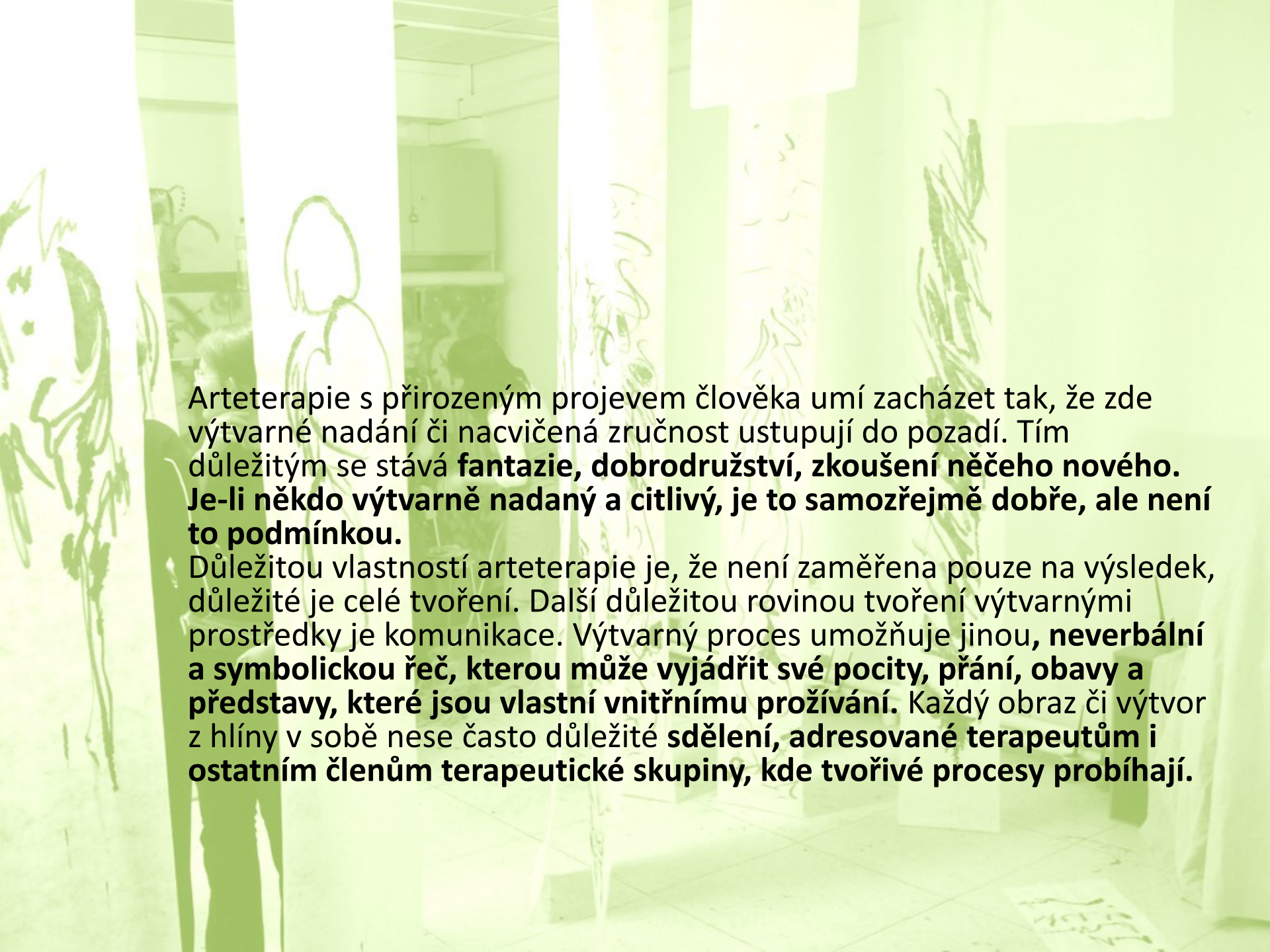

Zvláštní druh arteterapie

Pasivní arteterapie – pozorování a intenzivní vnímání uměleckého díla, studium příkladů z dějin umění, poslech hudby, film- besedy, sběratelství umění, projekce filmů, sledování tanečních vystoupení. Empatickým prožívání obsahu uměleckých děl může dojít ke zlepšení psychického stavu, případně ke kataraktickému prožívání určitých klíčových psychických problémů.

Při arteterapeutických sezeních, která jsou buď **individuální** nebo **skupinová**, se pracuje s výtvarnými technikami propojenými s jinými uměleckými obory. Výtvarný projev je pro člověka přirozeným prostředkem vyjadřování vlastních pocitů a postojů. Je to způsob sebepoznávání, uvolnění napětí, získání náhledu apod.

Arteterapie s přirozeným projevem člověka umí zacházet tak, že zde výtvarné nadání či nacvičená zručnost ustupují do pozadí. Tím důležitým se stává **fantazie, dobrodružství, zkoušení něčeho nového. Je-li někdo výtvarně nadaný a citlivý, je to samozřejmě dobře, ale není to podmínkou.**

Důležitou vlastností arteterapie je, že není zaměřena pouze na výsledek, důležité je celé tvoření. Další důležitou rovinou tvoření výtvarnými prostředky je komunikace. Výtvarný proces umožňuje jinou, **neverbální a symbolickou řeč, kterou může vyjádřit své pocity, přání, obavy a představy, které jsou vlastní vnitřnímu prožívání.** Každý obraz či výtvar z hlíny v sobě nese často důležité **sdělení, adresované terapeutům i ostatním členům terapeutické skupiny, kde tvořivé procesy probíhají.**

A photograph of an art therapy workshop. Several vertical scrolls of paper are displayed, each featuring a different drawing or sketch. A person is visible in the background, looking at one of the scrolls. The entire image has a light green tint.

Arteterapeutické metody

Sebevyjádření prostřednictvím individuálního artefaktu (volné téma)

Témata vyvolávající symbolický projev

Archetypální náměty (katartická témata)

Psychorelaxační postupy

Diagnostická funkce výtvarného projevu

Spontánní výtvarné projevy, ale i ty, které jsou řízené se mohou stát podpůrným prostředkem stanovení diagnózy psychické poruchy a nemoci

Kresebné testy

Kresba lidské postavy

Test stromu (Baum Test), Koch 1952

Dynamický test kresby lidské postavy, Hárdl 1992

Kresba začarované rodiny

Test imaginace a smyslu pro souvislosti, Šicková 1984

Přístupy k výkladu výtvarného projevu
analyticko-exaktní
terapeutický
psychologický
sémioticko-filozofický
umělecký

Umělecká „diagnostika“

Existují tzv. všeobecné symboly. Jejich podstata je odvozená z antropologických, tzn. všeobecných zákonitostí lidského vnímání a ze životních zkušeností. Slavík hovoří o tzv. konceptech, které jsou nevědomým symbolickým jádrem nevědomých manifestací

Jaroslava Šicková-Fabrici

Kriteria hodnocení kresby

Integrace kresby

Využití prostoru na papíře

Úroveň kresby postavy

Adekvátnost barev

Přítomnost stereotypů

Kvalita linie

Logika kresby

Sklon postavy

Vložená energie

Množství detailů

Pozadí kresby